

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

N. IORGA. — Iarăși cultură și politică : Chestia macedoneană.

MARIA CUNȚANU. — Dorințe, Te văd în haina cea de suferință...,

Cum a apus (poezii).

UN OFIȚER. — Pe Negoiu.

VASILE ROPCEAN. — Trecutul (poezie, după Lenau).

IL. CHENDI. — Cronică : Deviza lui Eliade.

M. EMINESCU. — Aforisme.

ION SCURTU. — Un răspuns.

Cărți cîdate :

«Literatură rumunească». «Marea întrebare», de X.

D. Eliade, editorul... «Sămănătorului» de ADMINISTRATOR.

RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

|| Abonamentul 6 lei pe an

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

Vol. I-II. — Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate 5 lei

Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate 2 lei

Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei

Vol. V. — Zapise și scrisori domnești 6 lei

2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume 20 lei

3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

IARĂȘI CULTURĂ ȘI POLITICĂ:

Chestia macedoneană

Departe, peste graniți pe care nici nu putem să ne gândim a le desființa, căci ar fi o nebunie, bande sălbatice merg spre un viitor de lungi și înverșunate lupte la lumina unui ideal înțeles primitiv și nedesăvirșit. Bulgarii macedonenii, cu sau fără stagiul de slujbe, oaste și vagabondagiul politic în principatul bulgăresc, aruncă poduri în aer, fac să sară trenuri, ard șiucid, pentru a înspăimînta pe cei de aproape și pe cei de departe, chemînd în ajutorul rasei lor prin țipetele de durere ale jertfelor ce fac. Cei ce pat pe urma acestei haiducii cu dinamită și puști de ultim sistem, sînt Turci cu uniformă și țărani turci cari nu pricep această urgie, Sirbi, Greci. Dar, pe lingă dinșii, sînt ruinați și distruși cînd nu vrea să lupte pentru alții sau să hrănească lupta cu banul lor, Romîni. Macedo-Romîni, represintanți ca și noi ai vastei romanități orientale de odinioară, pe care au sfircuit-o în fășii, au mărginit-o în hotare înguste revărsarea furioasă a barbarilor. Limba lor nu le-o înțelegem cu totul, țara lor, pe care n'o locuiesc numai ei, n'o putem reuni cu a noastră, silinți venite din partea lor nu se unesc cu silințele noastre spre cultură. Dar inima ne doare de dinșii, — mai mult, de sigur, acelora cari nu ies pentru a cuceri Macedonia — ce absurditate de ignoranți și desorientați! — cu același steag de paradă care, cum se știe, ni-ar fi dat Ardealul, dacă vecinii noștri ar fi fost tot așa de puțin serioși cum erau expansivii lor dușmani.

Să lăsăm însă în uitarea pe care o merită, îndemnurile inflăcărâte — une-ori naive, alte ori șirete sau plătite — ale celor cari doresc ca numele bun al Romîniei să piară într'o luptă de Gasconi. Ce e însă *chestia* aceasta — dacă n'avem isbînzî, știm să fabricăm și să întretinem «chestii» —, care cere de mulți ani bani și care pretinde

astăzi, prin graiul înflorit al reprezentanților ei, acel lucru scump care e singele ostașilor noștri?

* * *

Ce să fie alta? *E istoria unei greșeli*, o odiseică a ignoranței, un triumf al trufiei zadarnice.

Macedonia (care înseamnă și mult și puțin, care e pentru unii pământ bulgăresc, pentru alții pământ sîrbesc ori grecesc) cuprinde în ea și un element asemenea cu al nostru. Acest element, compact ici, răspindit dincolo, n'are tocmai același grai pretutindenî. Comunele, grupele nu sînt legate între ele printr'o conștiință romînească, fie și ura locală, obscură. Ceî mai bogați, mai activi, mai ageri emigrează din munți la văi, la șesuri: sînt hangii tuturor drumurilor peninsulei, meșteri harnici și ageri negustori prin țirguri și orașe. În casa lor economia grămădește banul și gospodăria lor curată e vestită prin acele părți.

Mai de mult, cînd, la Dunăre, Rominii trăiau fără ideale și numai în Ardeal începea să se facă de ziuă, unii dintre negustorii romîni din Macedonia, cei mai îndrăzneți și mai avuți dintre ei, își lăsase vetrele departe în urmă pentru a se face, la Pesta, la Viena, mijlocitorii de schimb între Răsăritul turcesc și Apusul creștin al Europei. În aceste centre de cultură, ei se întîlniră cu cei d'întîiu profeți ai redeşptărei noastre naționale, și se încălziră de vorba acestora. Unii scriseră despre dialectul lor și arătără în ce chip ar trebui el să se prefacă pentru ca unitatea poporului romîn să nu fie jignită; alții se făcură Mecenatii săracilor preoți și studenți ardeleni cari făceau cărțile nouă. Această fasă a relațiilor noastre cu consîngenii din Balcani era *normală*.

Dar înfrîngerea trufiei turcești, deschiderea pentru mărfuri a drumurilor din peninsula, întemeierea consulatelor imperiale, stricără rostul mare economic al Macedonenilor din Ungaria și Austria. Pe de altă parte, marea generație a Ardelenilor nu lăsă vrednici urmași literari. Mișcarea de cultură prinse și se desvoltă aici la noi. Fasa de care am vorbit trebui deci să se încheie.

Macedonenii din Pesta și Viena deveniră Greci sau Nemți și numai ca o țirzie curiositate apare țipărirea cărții despre Adam-Klissi cu cheltuiala unui Mecenat de origine macedo-romînă.

Văzînd însă propășirea noastră, unii macedoneni își mărturisiră din nou naționalitatea, dar pe pămîntul nostru unde făcură danii (Cozavicî, Zappa). Era iarăși *normal*.

Atunci unii oameni puțin serioși de la noi fură de odată cuprinși,

între anii 1860—80, de dragoste și pentru acești «frați». Incepură albumurile, tînguirile, articolele de gazetă. Dar trebuia ceva mai mult.

Firese ar fi fost ca noi să ne punem în legătură cu frunțașii de acolo cari s'ar fi simțit Romîni în mijlocul masei ce vorbea romînește, dar simția grecește. S'ar fi dat de la București sfaturi; la nevoie intervenții pe lingă Turci și bani, (să nu uităm însă că nu aveam a face cu oameni săraci). S'ar fi întemeiat școli cu caracter modest și practic, potrivite cu nevoile unui popor de păstori, de mici meșteșugari și negustori. În cele mai înalte s'ar fi propus și limba romînă literară din Dacia, pentru a strînge legătura. S'ar fi stabilit consulate *comerciale*. S'ar fi dat Macedonenilor rolul de mijlocitori ai negoțului nostru. S'ar fi provocat și ajutat în tot chipul trecerea lor la noi unde aveau de luat locul Bulgarilor, Grecilor și Evreilor.

În loc de aceasta, — ce s'a făcut? Am potrivit pasul după al Bulgarilor, Grecilor, Sirbilor, cari aceștia aveau puțința unei anexări, pe cînd noi n'o aveam și n'o avem. S'a făcut școli nepractice, cu limbă daco-romană, cu programa ca dincoace de Dunăre. S'a pus profesorii în atîrnarea directă a Ministeriului de Instrucție romîn, în atingere decî cu partidele noastre. S'a luat de acest Ministeriu *toută* cheltuiala. Și gospodăria de ciocoi s'a încheiat aici.

Și acum ce se întîmplă? După Grecii cu gura mare, aș răsărit în Macedonia, ca dușmani, Bulgarii cu pumnul tare. La Romîni acești crunți «liberatori», aș găsit școli goale, dascăli liberali sau conservatori îndușmăniți între ei, băeți simbriași de propagandă; iar conștiința națională abia mijind. Cei mai buni ucenici ai noștri nu sînt acolo, ci aici și duc sărăcia trufașă a funcționarilor, așa în cît, să vrie, și n'aș de unde ajuta.

Și să ne mai mirăm după aceasta că steagul roșu al bandelor filiiie asupra centrelor romînești din Macedonia, supuse, cîștigate sau inerte, și că el chiamă ruina, ca la Crușcva? Doar noi am rătăcit și mai mult o biată populație cu viitorul primejduit, aducîndu-i o lumină care nu deschide nici un drum și care nu străbate! Cultura care e numai de formă și de bani nu poate să fie de cît stearpă și progresul politic nu poate porni de la dînsa.

POEZII de MARIA CUNȚANU

DORINȚE

Unde brazii impletesc
 Coperiș din cetini,
 Aș dori să te 'ntilnesc
 Să ne prindem prietini.
 Tu să nu mă mai cunoști
 Dar nici eū pe tine,
 Numai sufletele 'n noi
 Să se simtă bine ;
 Și să caute necurmat
 Intilnire nouă,

Sub acoperiș de brad
 Chiar și dacă plouă.
 In delir îmbrățișați,
 Făr' să ne dăm seamă,
 Să jurăm a ne fi frați
 Dela-aceeaș mamă...
 Amăgiți apoi din nou
 Cind e nouă luna,
 Să ne despărțim apoi
 Pentru tot-d'a-una...

TE VĂD IN HAINA CEA DE SUFERINȚĂ

— DEDICATIE —
 BCU Cluj / Central University Library Cluj

Te văd în haina cea de suferință
 Cu mitră 'n cap, în mină cu potir
 Și mă cuprinde-o sete de credință.
 Cad în genunchi și 'n oarba mea căință
 Plec capul și-l lipesc de patrafir.
 Rămîn așa, în șopot de cuvinte
 Greșelile, păcatele se rup.
 Ascultă, stai... mai sint de mai 'nainte
 Păcate multe, să-mi aduc aminte,
 Să uit că sint, să uit că mai am trup.
 Cuminecă-mă blind, cu vorbe line
 Dă-mi crucea și mă lasă s'o sărut.
 Așa te voi, așa par'că mă-e bine :
 Pe rînd adorm toți demonii în mine,
 Imi pare că chiar astă-zî m'am născut...

M'am deșteptat, ești om ca fie-care,
 Eū n'am nici un păcat de spovedit,
 Mă uit mereū în cel pustiū de zare
 Imi pare că un templu 'n depărtare
 Cu sgomot peste doi s'a prăbușit.

CUM A APUS...

Cum a apus lumina, care
 Credeam că duce 'n răsărit!
 Catargul mi l'a frînt furtuna,
 Cîrmaciul mi s'a bolnăvit.

Pe fie-care val ce trece
 Se duce-o parte din ce sînt,
 Și fie-care val ce vine
 Mă depărtează de pămînt...

P E C Î M P

— NOTE —

Am venit să trăesc la țară, mai aproape de Dumnezeu, mai departe de orașele 'n cari s'a 'ncuibat maimuțăriala idioată a unei vieți străină de sufletul romînesc.

Am venit iarăși în mijlocul acestui popor «sărac în țară săracă», între acești țărani muncitori, răbdători, ingenuchiați de nevoi, supti de rapănul jidovesc, aciuat și 'nfipt adînc în strănepoții ostașilor lui Ștefan cel Mare.

Dealuri pline de clăi de bucate strejuiesc matca unui pîriu întorchiat, băut une-orî de seceta verii. Livezi de fin se 'ntind pe vale, strălucitoare de romaniță, presărate cu flori de cicoare ca niște pete de cer primăvăratec, limpezit în azurul mărilor fermecate.

În clipele înviorătoare ale dimineții «mătasea broaștei» (semn de ploae la țărani noștri) pare pe alocuri o urzică de fire de argint negrăit de subțire, tors de mina măiastră a unei zîne, iar pe firele de iarbă tremură ici-colo *apele* diamantine ale unui strop de rouă.

Mai peste zi, în cămășile lor albe, clăditori de pe șirile de griu par niște berze strînse la popas.

Un cîrd de oi risipit la păscut într'o coastă de deal pare o adunătură de pietre răsărite 'n fața pămîntului, iar ciobanul sprijinit în bită a 'ncremenit mai la o parte ca un stilp de marmoră albă în bătaia luminoasă a soarelui.

Ce frumos le stă ciobanilor noștri cînd măsoară din ochi adîncul zărilor spre a ispiti misterile naturii veșnic frumoasă, veșnic nedeslușită! Iar cînd plugurile s'a înșirat pe ogoare și cormenele varsă valuri de pămînt roditor, cîte-un băetan pune trișca la gură și horile 'nfierbîntate, sdupăite se revarsă 'n lumina limpede a soarelui din răscrucî ca o ciripitură pătimașă a sufletului romînesc.

Dar clipele 'ntr'adevăr dumnezeiești sînt clipele 'nserării. În cli-

pele acestea mi se 'ntîmplă une-orî s'aud un chiot de voinic orî vre-un cîntec de dor ce rătăcește pe văi ca o rugă prelungă a unei inimî arsă în para dragostei dintîi.

Și 'ncet-încet umbrele serii se 'ntind, se 'ntind, lumina ce mai întirziase pe miriști se 'nneacă în nelămuritul amurgului, stelele s'aprint pe rînd în liniștea tăriiilor cerești, greerîi sgomotoși întind zaiăfet în luncă și satele se 'nvăluie 'n pace...

Tîrziū, pe drumul țîrgului, trec carele cu poveri ce tulbură liniștea noptîi de-un scîrțit de osîi îngînat de țîriiturile greerilor...

MIRON ALDEA

PE NEGOIU

Al 8-lea batalion de Vinători, plecat din București pentru marșuri de antrenare și excursiuni în munți, se găsește la poalele celui mai înalt vîrf din Carpați, după opt-spre-zece zile de marș forțat.

Sînt ciasurile 4 din zi și batalionul merge de dimineață, cînd de odată mărețul munte apărîndu-ne în față, comandantul maior B. ordonă oprirea pe malurile unui izvor cu apă limpede și rece.

Urcarea pe muntele Negoiu era punctul culminant al aspirațiunilor noastre și via dorință a comandantului. Se hotărăște ca urcarea să înceapă la orele 10 din noapte, după ce soldații vor fi mîncat și se vor fi odihnit bine.

Luna în al treilea pătrar, tocmai la această oră trebuia să răsară plină și strălucitoare ca 'n alte sări și să ne lumineze calea. Privit de aproape, de la poalele lui, muntele Negoiu nu pare atît de măreț cît este; căci cel dintîi masiv stîncos, cam de pe la jumătatea lui, închide orizontul larg al privirei, și noi toți socotim am atunci privindu-l, că nu-î așa de groaznic cum să spune.

Inserează, noaptea se lasă liniștită pe vale și fără a prinde de veste, o ceață mărunță și deasă, ca o pînză străvezie, ne învăluie. Obosiți, ofițeri și soldați adormim, și luna pare că înadins, în astă seară, nu vrea să apară la timp. Ceața îi întunecă mult strălucirea.

Dar timpul trece repede, ceasul arată 10 1/2 și noi toți nerăbdători privim cum luna scăpînd o clipă de după norii de ceață subțiri și deși, s'arată mare și luminoasă; atunci comandantul dînd porunca de plecare, gornîștii sună în cor marșul general și văile răsunînd duc în depărtare eoul puternic și hotărît al trompetei de vînător.

Indată pe toată valea să simte un freamăt, e o mișcare neobicînută; ofițerii în mantale și pelerine, soldații avînd asupra-le echipamentul de război, cu toții grăbiți ne alegem locurile. O clipă încă și nu se mai

aude nici un zgomot, iar la un semn al comandantului, batalionul strâns în linie de marș, pornește. Călăuza dinainte ne arată cărarea și noi unul câte unul ne înșirăm pe un rînd formînd un lanț de aproape un kilometru, ce să mlădie șerpuitor, pe cînd urcăm mereu la deal cărarea în zig-zag.

În urmă de tot, caii de munte, cu bagaje în spinare, ne urmează încă pînă la un punct, de unde ne mai putînd înainta, o vor lua pe altă cărare și ne vor aștepta în valea «Caprei», o vale frumoasă și largă, croită printre munți de cel mai important izvor de obîrșie al Argeșului, Argeșelul.

După aproape o oră și jumătate de drum, începem a sui de a dreptul pe munte, lăsînd în urmă nesfîrșita cîmpie formată de poalele falnicului Negoiu. Acum urcarea începe să fie greoaie; în față-ne coasta muntelui se ridică dreaptă ca un părete.

Greu de tot de ajuns în vîrf, spunem noi cu toții, ofițerii batalionului, crezînd că odată ajunși acolo, unde privirea ni se oprea, vom fi sfîrșit îndrăzneța noastră escursiune. Deziluzie, căci după două ceasuri de drum greu și urcuș nevoios, ne aflăm de abia la jumătatea muntelui, în vîrfurile piscului «Pieptul cînelui». Aici, comandantul ordonă repaus și toți, obosiți peste măsură, ne întindem pe iarbă. Vîrf descoperit și așezat de-asupra văilor împrejmuitoare, «Pieptul cînelui» e veșnic străbătut de curenți puternici; un vînt umed și rece ca vîntul ce suflă în primele zile ale lui Noembrie, șueră puternic, trecînd prin strîmtorile văilor. Atît de grea fusese urcarea, că 'n două-zeci de minute cit ținu repausul n'a fost unul singur dintre noi să nu ațipească, de și frigul ne pătrundea.

Și din nou porniți la drum, după alte două ore de stăduință, ajungem în sfîrșit în zorii zilei, în preajma celor două vîrfuri, Negoiu și Gîrbova, ce fac semeția masivului muntos, de care vorbim.

Trecînd din piatră 'n piatră, agățîndu-ne de stînci, și călăuzindu-ne aice de bolovanii văpsiți cu roșu de «Societatea Carpatină», ne așezăm acum liniștiți, pe creștetul stîncos Gîrbova și nerăbdători așteptăm răsăritul soarelui...

Cine n'a văzut un răsărit de soare de pe o mare înălțime, nu poate măsura cu mintea atot putarnicia firei, pîci farmecul ei... Cum stam cu ochii ațintiți spre răsărit, de odată ca prin minune marginea unui glob de foc apare de după munți, și repede și falnic înaintează, îl vezi cu ochii cum se mișcă, crește și se suie mereu și nici nu bagî de seamă cînd luminos și mîndru, cu o aureolă de raze strălucitoare în juru-i, stăpînește și munte și vale, dînd viață și farmec naturei întregi.

În fața noastră, Transilvania toată se întinde și se vede ca un tablou de panoramă privit prin o lupă; cîmpia ei frumoasă dă ochiului senzația nemărginirii, iar orașele și satele ei par oaze neînsemnate, presărate ici și colo între nenumăratele ei lanuri roditoare. Un fluierat îndepărtat se aude și zărim trenul mititel, ce zboară ca o nălucă pe linia ferată care încinge ca un brîu mijlocul mîndrului Ardeal.

Ne 'ntoarcem și privind în țara noastră, Carpații falnici, acoperiți cu

nesfirșite păduri de brazi, se desfășură cit vezi înainte, încintind ochii; iar departe, departe, se disting munții Cozia, indicându-ne și amintindu-ne pitoreasca vale a Oltului...

... Izvorul ce șerpuește, curgînd zgomotos la vale, munții gigantiți, ce alcătuiesc în grupuri figuri alegorice bizare, cite o stîină de oi, ce se zărește ici și colo... și în tot atîta farmec și atîta măreție, că sufletul tău se umple par-că de beția admirației, iar mintea-ți socotind aici, mai lesne ca ori unde, micimea ta față de atotputernicia firei, simți cum un fel de evlavie îți prinde inima, privind împrejmuirea, și gîndul tău zburînd mai departe iarăși căută un punct mai luminos, în veșnic întunecata problemă a creațiunei...

Deșteptat din acest vis de-o clipă, înmărmurit de ce vedeam, cu privirea vagă, perdută în nemărginire și cu inima plină de plăcerea ce-o dă contemplarea frumosului, observ de odată că nori de ceață deasă se formează cu repeziciune în vale. În curînd singur vîrful pe care ne aflăm rămîne în soare, pe cînd valea toată e întunecată. O furtună puternică, urmată de ploaie și însoțită de trăsnete și fulgere, se dezlănțue furioasă la picioarele noastre, iar noi de aici din vîrf, ca dintr'o loje de teatru, privim împietriți acest uimitor fenomen. Văzută ast-fel mai de sus, ploaia cade frumos în șiruri regulate și purtate de vînt, iar norii se subțiază mereu și ușurați, repede se duc mai departe ridicîndu-se într'una, în timp ce valea se luminează din nou. Și îndată împăciuitorul curcubeu apare lîngă noi, minunatele-i culori așa-s de aproape că 'ncercăm să le prindem cu mîna; pe cînd de jos bîgăm de seamă că alți nori se ridică din apa de ploaie căzută mai înainte. Nedumeriți vedem că ceața ne acopere, ploaia ne prinde și pe noi, picuri mari și reci ne biciuesc obrazii, vîntul suflă puternic, furtuna începe. Fulgere sclipitoare, ca limbă de foc, ne trec pe lîngă ochi, trăsnete îngrozitoare cad în jurul nostru, dărîmînd bolovanii cari rostogolindu-se în prăpăstii produc zgomote lugubre... acum ne ținem de stînci, atît de puternic este vîntul, frigul ne pătrunde... înfiorați de atîta furie și văzînd că ploaia se îndesește mereu, ne decidem să coborîm. Sprijiniți în bastoane groase de excursiune, o luăm încet la vale pe coasta de răsărit a muntelui. Iarba umedă alunecă sub picioare, terenul la un moment dat devine aproape vertical, și nici nu mergem un cîas cînd obosiți constatăm că este mult mai greu de coborît ca de urcat. În dreapta și în stînga noastră, podiș de piatră se întinde pe prăpăstii nesfirșite, și noi siliți a merge numai pe iarbă, cădem la fie-care 2—3 pași. După 4 ore de adevărată muncă ajungem jos, un soare dulce și cald ne primește; cu toții ne strîngem la o stîină și după o jumătate de cîas de repaus, coborîm încet în valea «Caprei» unde merindele și bagajele ne așteaptă. Sfirșim ast-fel bine, după cinci-spre-zece ore de drum, una din cele mai îndrăznețe excursiuni, ce ar fi putut-o executa cînd-va un corp de trupă.

T R E C U T U L

— DUPĂ LENAŪ —

*Hesperus, scînteia pală,
Ne zîmbește trist încoace,
Iar o zi se prăbușește
În tăcuta noapții pace.*

*Nori ușori de sear' aleargă
Pe sub luciul alb de lună,
Și 'mpletesc din roze pale
Zilei moarte o cumună.*

*Cimitir de zile stinse,
Trist trecut fără simțire!
Tu 'mă îngropî jalea din suflet,
Ah, și dulcea fericire...*

VASILE ROPCEAN.

C R O N I C A

DEVISA LUI ELIADE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Scrieți băeți!...»

Cuvintele aceste s'au pronunțat într'un timp cînd în țara romînească se ciripea mai mult pe grece și au fost resunetul firesc al școalei lui Lazăr, dascălul, care înaintea tuturor propoveduise principiul, că limba noastră e destul de bogată și de mlădioasă, pentru ca orî ce gîndire să se poată exprima într'însa.

Solicitudinea lui Eliade și-a avut rezultate practice, ear cei dintîi cari au pus mîna pe condei, au fost vechii elevi ai lui Lazăr, cari la stăruința acestuia fuseseră trimiși pe la școalele din streinătate. Văzînd lipsa de cărți didactice — cărțile lui Lazăr au rămas în manuscris pînă în ziua de astăzi — prima lor preocupare a fost alcătuirea unor traduceri pentru înlesnirea învățămîntului public.

Ast-fel Poteca a tradus și tipărit «Elementurile de filosofie» și o carte metodică pentru învățătura istoriei sfinte. Marcovici întocmește o geometrie și o aritmetică. Paladi așează «pe romînie» metoda lui Lancaster și traduce bucăți literare din Lavater și Gessner. Eliade muncește din greu. Iar la Craiova se ridică Stanciu Căpătineanul și Pleșoianul. În curînd urmează apoi: Golescu, Iancu Văcărescu, Hatmanul Ștefan Bălăceanul, Alecu Filipescu, Scarlat Timpeanul și alții.

Pleiada crește din an în an. Ear cînd Eliade deschide coloanele

«Curierului», scriitorii curg din toate părțile. Chemați sau nu, cu sau fără darul de-a cristaliza o idee clară, aceia cari auziseră de apelul lui Eliade se îmbulzeau să fericească limba și literatura românească. Bietul Eliade o pățise ca micul vrăjitor din o baladă celebră a lui Goethe («Zauberlehrling»), care, invocind spiritele necurate, n'a mai putut să le alunge.

Atunci, văzind că gluma se îngroașe, convingându-se că principiul «scrierii cu orî ce preț» duce la rezultate contrarii celor așteptate, că în loc de-a ajunge la o limbă românească limpede, destrăbălarea crește, a căutat ocazia de-a-și revoca indemnul de odinioară. Iată, într'adevăr, cum scrie mai tîrziu despre «autorii romîni», căroro pentru faloșia lor le mai zicea și «sărsăili». Adresîndu-se părinților acestora, pe cari îi roagă de-a le da o educație mai serioasă, Eliade zice:

«Lăsați-i să scrie, dar nu le dați nas, nu-i înlesniți să-și tipărească încercările copilărești, că i-ați pierdut. Aceasta v-o mărturisesc ca un păcat cel mai mare, ce-am făcut în viața mea. Din neștiință, din neîncercare, din dragoste poate, am înlesnit tipăriturile a vre-o ciți-va junî, i-am lăudat, socotind că-i încurajez. Și i-am făcut să ia fum în cap; s'au pierdut, au ajuns nenorociți... Și sunt încredințat, că am să dau seama înaintea lui Dumnezeu!»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

De-atunci a trecut multă vreme și lumea nu vrea să știe că Eliade și-a ispășit păcatul. Băeții bat neastîmpărați la porțile tuturor redacțiilor și orî cît i-ai refusa, ei își găsesc totuși vre-un cuibușor, căci și în presă e nemuritor tipul apostolului ce zice: «Lăsați copiii să vină la mine....»

Vin mereu, din zece părți ale neamului, de la liceanii precoci pînă la cele mai înalte poziții ale Universității. Cite-un prieten, ce vrea să-și tîmieze iubita, cite-un profesor ce ține să-și afirme puterea de-a raționa, cite-un avocat cu dorința de-a ciupi din generositatea popoului-alegător, vin și-și reclamă un colțișor de coloană. Vine și cite-un părinte onorabil, care-ți abonează și ziarul, numai să-i tipărești «modestele încercări poetice ale fiului meu prea iubit». E o alergare continuă după vanitate și interese; sgomot și tîrguieli ca într'o piață! Mai sînt apoi uneori și alte cauze la mijloc: lipsa de material în primul rînd. Și eată cum se fabrică pe fie-care zi: cite-un nou poet sau prosator romîn, cite-un nou scriitor politic.

Odată crima săvîrșită, criminalii își continuă meseria. Beți de farmecul literei tipărite, «băeții» se plimbă prin casă și citesc rudelor, prietenilor și vecinilor, opera măreață; citesc cu gîș înalt, simțînd

fiori de plăcere, ca avarul la auzul sunetului galbenilor săi. Ajunge un cuvânt de încurajare, un oftat discret de copilă, pentru ca să se simtă semizeii în conștiința lor. Puneți-le apoi alternativa de-a alege între un sceptru regal și condeii lor, și ei vor opta pentru acest din urmă. Ce vreți? Un scriitor adevărat trebuie să disprețuiască bunurile lumești și să se înalțe de-asupra acestor mizerii, sus, sus în lumea ideilor....

*

Să nu credeți, că vorbesc numai de Capitală. Provincia e tot atât de fericită și de bogată în băeți zeloși și iubitori de tipar.

Primim la redacție o revistă «naționalistă săptăminală» din Galați. Redactorii ei sunt «studenți și absolvenți chiar», sau, mai pe larg, «un grup de tineri răslețiți prin toate unghiurile țării, pe cari comune năsuinți îi leagă....»

Și ce vor acești tineri răslețiți?

— «Ce voim?... Cine suntem? Răspunsul la această întrebare ar fi simplu de tot: suntem naționaliști și vom fi consecvenți cu principiile naționaliste....» «Suntem tineri și am intrat în luptă....» «Dorim să intronăm din nou în inimă cultul dragostei de neam și de moșie...»

Nobili băeți, harnici «studenți și absolvenți chiar»! Multe *vleți* să *chieți* voi la *levita aia a voată!* Vă admir bărbăția prematură cu care glăsuieți despre «sfânta candelă a iubirii de neam».

Dar, iertați-mă îndoiala, în mijlocul entuziasmului vostru trebuie să vă reamintesc vorba lui Eliade către sârșăilii literari. Nu uitați, dragi copii, că dascălii voștri au să dea seamă lui D-zeu de toate crimele ce le veți săvirși în «Străjerul» vostru.

Vreți să aprindeți «făclia în preajma vremilor trăite»? Nu știți că nu e bine să vă jucați cu focul? Nu știți că băeții, cari se joacă cu cărbuni aprinși, au visuri urite noaptea?

Băeți, nu măi scrieți! Sunteți în Galați, pe frumoasele maluri ale Dunărei. Potoliți-vă nervii în apele riului bătrîn, care măi ușor va face să «renască bărbăția atitor inimă rătăcite....»

*

«Dar, în zădar sînt toate, căci un proverb bătrîn, zice: apa trece, dar petrele rămîn....» Și cine va putea să schimbe cursul apelor? Cine poate opri pe tînărul Sârșăilică Ionescu să-și facă revistă naționalistă? Ar fi o barbarie de a-i răpi libertatea de cugetare și de tipar! Devisa lui Eliade conține un drept imprescriptibil pentru toți și tot atât de revoluționar ca și întiiul alineat din contractul social al lui Rousseau, tot atât de generos ca și afirmațiunea lui Alexandri: tot Rominul e născut poet.

Ziceți deci înainte. Scrieți băeți!

IL. CHENDI.

A F O R I S M E

de M. EMINESCU

Pentru a-și închipui cine-va metaforic lumea, ar putea să iee o bucată de lut și să-i dea diferite forme, cînd una, cînd alta. Dacă acum mai ieî, că acest lut este răul, nedreptul pozitiv, se înțelege că tot binele și toată dreptatea va consista numai în forme, și nu în cuprinsul lor, adecă în relațiunea uneia față cu cea-laltă.

*

În genere bunătatea sau răutatea faptelor omenești se judecă după po-triveala lor cu interesele plănuite. Dacă cel căruia-î faci nedreptate, o dorește, atunci deși din punctul de vedere absolut ești culpabil, totuși fapta ta e bună. Așa dar ieî unui om muierea, de care el nu dorea de cît să scape.

U N R Ă S P U N S

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. Pompiliu Eliade, care se pretinde cu o pripită mindrie «profesor universitar», pe cînd în realitate nu-î de cît *agregat* pe lîngă Universitate, își vinde pentru 20 bani o broșură ¹⁾ de-o nesfirșită lungime, în care vrea să răspundă la niște articole publicate în «Sămănătorul» despre două lucrări scrise și admirate de d-sa, precum și despre altele, cari vor avea să răsără peste 8, 16, 32, 64 și poate 128 ani... Las nediscutată concurența puțin loială, pe care pretinsul și pretențiosul «profesor universitar» o face — c'o deosebită istețime negustorească, dealtmintrelea — administrației «Sămănătorului», imitînd în broșura d-sale tocmai pe tocmai formatul, hîrtia și tiparul revistei noastre. Ceea-ce mă privește, este potopul de fraze goale și de insulte «impersonale» (după d-sa), cu care deșteptul concurent al «Sămănătorului» crede a mă fi prăpădit. Nu-mi trece prin minte să răspund fenomenalei logomachii punct cu punct; ar fi să-mi pierd vremea c'un monument clasic de palavragie pseudo-critică. Ci mă mulțumesc a scrie de fie-care sută de vorbe ale volubilului domn Eliade (cel mic) un singur cuvînt.

¹⁾ Număr unic, 30 August. «Sămănătorului» de Pompiliu Eliade. București, Tipografia «L'Indépendance Roumaine» 1903. Prețul 20 bani.

D-sa, care-și zice și «o vină neexploată încă», îmi atribue înainte de toate paternitatea articolului «Cel-lalt Pompiliu Eliade» și caută a mă trata pentru el cu ouă și cu oțet. «Vina cea neexploată» se înșală, iar eu regret a nu fi vrednic de cinstea ce mi se face, atribundu-mi-se un articol atât de minunat ca vigoare polemică, atât de just ca observații și atât de fin ca ironie. Ceea ce am scris eu, este un articol nepretențios despre faimoasa d-sale conferință de la 10 Maiu, pentru care îi mărturisesc și-i voi mărturisi o recunoștință eternă, de multe clipe de haz ce mi le-a pricinuit; am mai scris despre d-sa o notiță, în care-i pomeniam operele ce vor apare... în progrese geometrice.

Ce răspunde d. Eliade, în cele 2 pagini, pe cari mi le dedică fără să greșască adresa? Spune cu solemnitate, că hazlia d-sale conferință de 10 Maiu este o «*profesie de credință* a celui ce-a ținut-o». Pe urmă o laudă și se laudă în termeni ditirambici, parc'am asista la represintațiile oratorice ale vestiților dentiști din ulițele Neapolului. Ba că d-sa a pus «toată gândirea și toată inima...» în acea conferință, ba iarăși povestea că e «născut într'un moment în care țara noastră era subjugată încă!», ba că lingușirile sale de rău gust față de înalta persoană a Suveranului ar fi «din adîncul inimei», «din recunoștință» și «din demnitate» — nu «din virful buzelor (!)»; ba că, în sfîrșit, conferința cu pricina este «o pagină de elocință și o pagină de poezie»!!

Admir entuziasmul și generositatea ce-și dovedește d. Pompiliu sie însuși și operelor d-sale. Incolo,—«chestie de gust», vorba d-sale de forță: dentistul din Neapole, limbut și caraghios, se crede fără îndoială orator și poate chiar poet de frunte, ci lumea care-l ascultă, știe ce-î de capul lui și ride... Dar, zice d. Eliade, — «*rira bien qui rira le dernier*». Foarte just și-l asigur, că nu dinsul va ride mai pe urmă, cită vreme voi avea la îndemînă conferința ori broșura d-sale. Chiar și după citirea insultelor «impersonale» ale d-lui Eliade, conferința d-sale mi-a tăiat ori-ce supărare pentru autorul acelor insulte.

Pagina de elocință cu discursul «Ingerului Domnului», sosit dintr'o lungă călătorie la Düsseldorf, sau amintirile de copilărie ale fiului cu 7 ani mai în vîrstă de cît mama lui (povestite la 10 Maiu, în fața Suveranului!) sau asigurările d-lui «profesor» către elevi, că «cel ce vă vorbește astăzi era așa de mic atunci» (precum e acum) — eată prilejuri de ris cu poftă pentru cine nu se încîntă de paginile de poezie și elocință ale d-lui Eliade.

Atît aș fi avut să răspund, dacă broșura întregă n'ar fi fost dedicată mie și dacă d. Eliade cel mic n'ar fi scris 15 pagini de «dis-

scuție impersonală». Intr'adevăr, vorbe ca «*necorect*, ca în multe rînduri» (p. 14), «*spirit necuviincios și gol*» (p. 6), «*reflexiunii necuviincioase*» (pagina 7), «*lipsă de bună-credință*» (pagina 15) etc., sunt tot ce poate fi mai impersonal pe lume. De aceea, recunoscîndu-mi păcatul de-a nu fi tratat și eu pe d. Eliade în acest ton *impersonal* și de a nu-l fi atins cu nici un cuvînt în articolul și în notița mea despre dînsul, încerc să mă îndrept, cel puțin acum, luînd învățatură dela maestru. Nu voi mai spune decî, că d. Eliade provoacă haz, cînd se face foc și pară în răspunsul d-sale și cînd se apără, lovind orbește, ci voi spune — și voi dovedi — că este și «*necorect*» și «*lipsit de bună credință*» și chiar «*necuviincios*».

«*Necorect*» este, cînd îmi atribue greșeli de tipar intenționate (!) și cînd mă face autorul unui articol, care nu-î scris de mine.

«*Lipsit de bună credință*» este, cînd se pretinde «profesor universitar», iar pe mine mă consideră mai puțin ca un student (p. 7), deși — dacă nu mă înșel — avem aceleași titluri academice, cu deosebire că eu nu le-am ridicat valoarea prin «combinații sociale» ca d-sa și n'am vînat norocul carierii cu orî-ce preț, tot ca d-sa, care a dovedit odată mai mult că sunt țări, unde nu numai vrednicia, ci și alte considerații pot înălța pe cineva.

«*Necuviincios*», în gradul cel mai îngrijitor, este d. Eliade, cînd își permite a bănuî lumea de păcate obscene și a o insulta (p. 7), fapt pe care nu știu cum să-l calific, dar pentru care știu cit *dispreț*¹⁾ merită d. Eliade.

Dacă pentru celelalte insulte ar putea fi scusat cu *neștiința sa de romînește*, care de altmîntrelea este foarte întristătoare pentru un profesor la o școală romînească și plătit cu *banî romînești* — necuviința dela p. 7 a d-lui Eliade nu se mai poate tilcui de cît cel mult cu originea d-sale dintr'o parte de lume *orientală*, de unde ne-au venit din nefericire acele elemente disolvante, pe cari Eminescu le înfiera cu atîta străjnicie — pentru a-și asigura în viitor un dușman mai mult în mititelul domn Eliade... un Romîn care nu știe romînește, ceea-ce dovedește din greu în broșura d-sale, plină de greșeli gramaticale și sintactice.

Ear acum, fiul cel minunat al mamei sale mai tinere cu 7 ani ca el, poate să «*rumege* în minte»... adevărul că nu-î destul să vorbeșt mult — pe 15 pagini! — ca să ai dreptate.

ION SCURTU.

¹⁾ Ierte-mi-se a numi lucrurile pe numele lor; e mai romînește și mai cinstit de cît a zice una și a face alta, ca d. Eliade, cu discuția sa «*impersonală*».

CĂRȚI CIUDATE

Literatură «rumunească», de Horia Carp.

- Güt Morgen Reb Simon Leib.
 — Güt Morgen.
 — Wus thüt sich epäs?
 — M'dilt sich.
 — Asoi!
 — Jo, m'dilt sich.
 — Wie asoi geht epäs der mishet?
 — Ot dilt men sich.
 — Hot ihr epäs gäst die zeiten?
 — Hm, m'dilt sich.
 — Wus thüt epäs euer Ruchola?
 — Sie dilt sich.
 — Reb Simon Leib, ihr hot nischt gehört wus thüt epäs Berl dem Hasän's?
 — Er dilt sich.
 — Ch'ob gehört ihr willt aufgeben dus hotel, weil s'geht nischt.
 — Oh nein; s'geht jo: hant a bissel, morgen mehr, m'dilt sich.
 — Wus thüt sich epäs mit der politic în städte?
 — Ot dilt men sich.
 — Jo, wus thüt epäs euer rebi?
 — Er dilt sich.
 — Chob gehört as euer neuer doctor macht güte geschäfte.
 — Jo, er dilt sich.
 — Wus thüt sich epäs mit'n Zionism, reb Simon Leib?
 «Mit'n Zionism» era cu totul *altă ceva*. Acesta era pentru Simon Leib Bolchover, *ceva mai în valoare* de cât călătoria sa din fața hotelului, era o *slăbăciune* a lui, pe care nu-și permitea să-l trateze cu obicinuita lui formulă filosofică etc. etc.

Din **Sbucium**. *Clipe din viața Ovreilor*. București 1903 p. 89.

*

„**Marea întrebare**“. — Cum stăm? Unde mergem? — întreabă d-l Th. M. Stoenescu cite-va obraze ilustre din țară. «Stăm prost și nu știm unde mergem» — răspunde d-l Haralamb G. Lecca. «Stăm miserabil și mergem spre prăpastie» zice doamna Smara. Iar cetitorul naiv se întreabă: adevărată să fie vorba latină *magna ingenia conveniunt*?... X.

O NOTIȚĂ A ADMINISTRATIEI

D. Eliade, editorul... «Sămănătorului». — Suntem informați, că agenții de popularizare ai broșurei d-lui Eliade răspundiseră zvonul despre încetarea revistei noastre, în locul căreia ar fi apărut ca ultim număr opera de critică «impersonală» a «Celuilalt Eliade». În chipul acesta — malonest, ori-ce s'ar zice — s'au plasat pe la chioșcuri o mulțime de broșuri în locul revistei noastre. Dar fapta rea a fost observată și broșura de contrabandă era refuzată cu indignare de către cetitorii uimiți de talentele negustorești ale agenților unui om ce-și zice «profesor de Universitate».

RĂSPUNSURI

R., din Bucovina. — Dacă ne aducem bine-aminte, versurile ce ni le-ați trimis le-am mai citit în foiletonul unei gazete. Mai încercați, și—luați seama la măsura versului care nu e totdeauna corectă. Sint și note forțate, ca :

Miresme se respiră
Pe buze moi de flori...

Citiți cu atenție pe Eminescu și Coșbuc — în ce privește forma, mai ales pe Coșbuc, la care sintactica versului e admirabilă. Cărțile amintite vi se trimit, la cerere, prin ramburs la adresa ce ne veți da-o.

T. D. E., Blaj. — «Harpista» e scrisă de d. Duiliu Zamfirescu și o găsiți în volumul «Fără titlu» al acestui poet.

G. I. G., Loco. — «Cutezanța (de a ne scrie) nu constituie vre-o ofensă» pentru revista noastră...» Versurile însă, — dv. singur o spuneți: «Probabilmente, le veți găsi cam slabe; rațiunea este: timpul de cel mult 1 oră în care le scriu...» Vedeți, aici greșiți: *timpul* nu poate fi invocat ca «circumstanță atenuantă», pentru păcatele literare. Alta e buba, sau rațiunea, — cum ziceți dv.

G. Ag., Loco. — Așteptăm și altele.

C. G., Mărășești. — Versurile frumoșele, dar parcă e ceva silit, nefiresc în ele.

Prin administrația revistei „Sămănătorul” se pot procura următoarele cărți:

	<u>L. B.</u>
N. Iorga. — Istoria literaturii române din secolul al XVIII	
2 vol.	20.—
— Istoria populară a lui Mihai-Viteazul	
Ovid Densusianu. — Histoire de la langue roumaine	20.—
St. O. Iosif. — Patriarhale	2.—
— Poezii	1.50
— A fost odată (poveste în versuri)	1.50
— Romante și cîntece de Heine	2.—
Il. Chendi. — Preludii (articole și cercetări literare)	2.50
— Inceputurile ziaristiceii romîne	1.—
— Zece ani de mișcare literară în Transilvania.	1.50
Z. Bîrsan. — Visuri de noroc (poezii)	2.—
Maria Cunțanu. — Poezii	1.—
Vasile Pop. — Din oca vieții	1.—
Ion Gabrovanu. — Dina și Dana (nuvelă)	2.—
Ion Adam. — Rătăcire (roman).	3.—
— Sibaris (roman)	3.—
D. Anghel și St. O. Iosif. — Traduceri din Verlaine.	2.—

H. Ibsen. — Ziua 'nvierii (dramă în 4 acte) traducere.	1.—
H. Suderman. — Ion Botezătorul (traged. 5 acte) trad.	1.—

Ion Bogdan — Documente și regeste privitoare la relațiile țării rumînești cu Brașovul și Ungaria.	6.—

«Sămănătorul» Anul I (1902) vol. I și II	7.—

Sub tipar:

Ion Ciocîrlan. — Pe plaiu. (Schite de la țară).

Dorind ca revista noastră să pătrundă cât mai adânc în sinul poporului românesc, aducem la cunoștința PREOȚILOR, ÎNVAȚATORILOR și STUDENȚILOR — de aici și de peste munți — că Administrația „Sămănătorului“ va tipări pe viitor

O EDIȚIE POPULARĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

care se va desface numai prin abonament anual cu prețul de 6 LEI, plătiți înainte.

Rugăm ziarele române din patrie cât și de peste munți să aducă această înștiințare la cunoștința publicului cetitor.